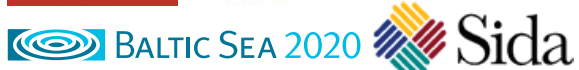

Vad kostar den sista torsken? - om uthålligheten i Östersjöfisket

Seminariet anordnat av:

Högskolan i Kalmar
IUCN - International Union for Conservation of Nature
Gaia Group
Baltic Sea 2020

Med stöd av:

SIDAs Östersjöenhet

Innehållsförteckning

Inledning	3
Sammanfattning av seminariet	4
Fiske och Östersjöns miljö	5
Minskade torskbestånd	6
Ekonomi i svenskt östersjöfiske	7
Internationella rekommendationer och förvaltningsplaner	8
Rättighetsbaserad förvaltning	9
Simuleringar	10
Sammanfattning	11
Rekommendationer	12
Bilaga 1 Seminariets program	13
Bilaga 2 Deltagare vid seminariet	14

Inledning

Torskbeståndet i östra Östersjön uppgick på 80-talet tidvis till så mycket som 700 000 ton. Under 2000-talet har motsvarande siffra sjunkit till under 100 000 ton. Dessa siffror ger en tydlig bild av det kritiska tillståndet för östersjötorsken och behovet av en ny och effektivare fiskepolitik.

Idag har vi en fiskeindustri som ur ett samhällsekonomiskt perspektiv visar kraftiga underskott med en negativ resursränta. För att fiskeindustrin ska bli lönsamt med befintlig kapacitet måste torskpopulationen i Östersjön öka i storlek. Med en ökad torskpopulation har vi möjlighet att nå positiva siffror, men vi måste samtidigt fråga oss om utgifterna för dagens fiske är skäligen med tanke på den relativt låga lönsamheten.

Ur ett biologiskt perspektiv påverkar dagens fiskenäring hela ekosystemet. De totala kostnaderna i form av skador på ekosystemets produktivitet och funktion tas dock inte med i några samhällsekonomiska beräkningar. Många landbaserade verksamheter har kommit långt i helhetssynen på vilka kostnader en verksamhet har för samhället och miljön. Fisket ligger dock långt efter.

På grund av ovanligt lyckad torsklek 2003 och 2005 har vi just nu en närmast unik möjlighet att vrida utvecklingen rätt och skapa en fiskepolitik och fiskenäring som värnar bestånden och tillåter dem att växa så att torsken återtar sin viktiga roll som den dominerande toppredator i Östersjön. Om de biologiska beståndsuppskattningarna är riktiga och om ministerrådets förvaltningsplan för 2009 efterföljs, kan torskpopulationen i östra Östersjön återhämta sig och ekosystemet får en chans att åter komma i balans. Simuleringar visar att även torskfångsterna skulle kunna öka väsentligt redan efter 5 år. Men detta kräver en strikt efterlevnad av de fångstkvoter som ICES och ministerrådet rekommenderar och som styrs av förvaltningsplanen.

Seminarier resulterade i ett antal rekommendationer för att återupprätta ett livsdugligt torskbestånd och en östersjömiljö i balans. Rekommendationerna är att:

1. Vi måste agera nu - Nu finns ett "window of opportunity"
2. Implementera ICES rekommendation för 2009
3. Stöd EU:s förvaltningsplan för Östersjön
4. Integrera miljötankande i fiskeindustri
5. Förbjud fiske av utrotningshotade fiskarter
6. Inför sk. "Individual Transferrable Quotas" på försök

Sammanfattning av seminariet

I Visby den 9 juli, 2008 hölls seminariet ”Vad kostar den sista torsken?”. Seminariet syfte var att öka kunskapen om östersjöfiskets ekonomi, fiskets koppling till miljöproblemen i Östersjön samt att öka förståelsen hos de olika intressegrupperna för behovet att skapa en förändring av både den svenska och europeiska fiskepolitiken i syfte att främja ett hållbart fiske.

På seminariet diskuterades de långsiktiga ekologiska konsekvenserna av dagens fiskeindustri. Man redogjorde också för de ekonomiska förutsättningarna för dagens fiske och hur dagens fiske påverkar andra former av utnyttjande av fisken som resurs.

På seminariet deltog experter, representanter för myndigheter, fiskets intresseorganisation, representanter för flera av de politiska partierna och allmänheten. Diskussionen visade på ett samförstånd mellan parterna kring den aktuella problembeskrivningen samt att det finns ett stort intresse att utveckla fisket mot bättre ekonomisk och ekologisk hållbarhet.

Seminariet innehöll presentationer av professor Sture Hanson, journalisten Isabella Lövin, forskaren Anton Paulrud, grundaren av stiftelsen Baltic 2020 Björn Carlson, och professor Lars Hultkrantz. Därefter följde en debatt mellan Jan-Olof Larsson (s), Sven Gunnar Persson (kd), Per Ankarsjö (c) och Lars Tysklind (fp) med Ulf Wickbom som moderator och där publiken deltog aktivt i diskussionen.

Under seminariet presenterades en nyligen genomförd studie om ”Ekonomi i svenskt östersjöfiske”. Studien visade att fisket i sin nuvarande form varken är ekonomiskt eller ekologiskt hållbart.

Björn Carlson presenterade simuleringar där biomassans återväxt satts i korrelation till tillåten mängd landad torsk för upprätthållandet av ett livsdugligt bestånd över tid. Simuleringarna visade att det just nu skett en tillväxt av det östra beståndet som kan tillåta en viss ökning av landningar och att om landningarna begränsas enligt den befintliga förvaltningsplanen så kommer landningarna att kunna dubblas inom 5 år.

Seminariet organiserades av Högskolan i Kalmar, Baltic Sea 2020, IUCN- International Union for Conservation of Nature och Gaia Group med stöd av SIDA:s Östersjöenhet.

Fiske och Östersjöns miljö

Östersjön är idag ett av världens mest trafikerade vatten. I Östersjöområdet bor och verkar omkring 85 miljoner människor. Några av de största belastningarna på Östersjöns miljö kommer från jordbruket, transporterna och fisket. Östersjöns förhållandevis korta historia, att det är bräckt vatten och ett förhållandevis grunt hav med ett begränsat och oregelbundet tillflöde av syrerikt saltvattnet från Atlanhavet gör att dess ekosystem är betydligt artfattigare och många gånger känsligare för störningar än ekosystemen i de flesta andra havsområden. I Östersjöns ekosystem spelar den hotade torsken en avgörande roll. Som topp predator i näringskedjan har torsken en mycket viktig roll i Östersjöns miljö.

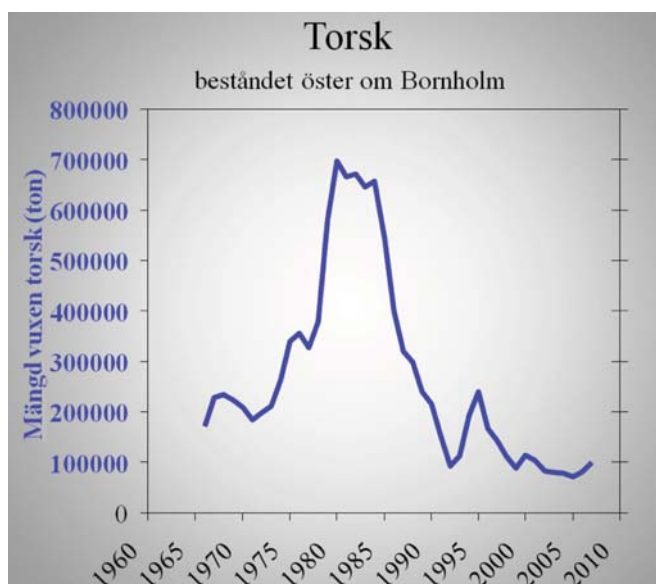
Fiskenäringen i Östersjön sysselsätter idag människor dels som yrkesfiskare och dels inom beredningsindustrin, distribution och försäljning. Fisket är idag politiskt reglerat vilket ställer krav på kontroll av efterlevnaden av regelverket och skapar behov av att det bedrivs forskning för att skapa relevant reglering. Historiskt var fiskemetoderna och fartygen mindre effektiva än idag vilket tillät obegränsad fiskeriaktivitet utan att det utgjorde något hot mot bestånden. Fiskemetoderna har med tiden utvecklats och blivit långt mycket mer effektiva. Befintliga regelverket och markandskrafterna har också skapat, ett för bestånden, skadligt beteende hos fiskare där de slänger tillbaka otillåten eller icke önskvärd fisk, sk. bifångster, vilket är fisk som redan dött eller är döende. På samma sätt sker så kallad "high grading" där man kastar bort redan fångad fisk av godkänd storlek då man i en senare fångst fått större fisk av samma art vilken betingar ett högre pris.

De effektivare fiskemetoderna och beteendet där man inte tar tillvara fångad fisk har orsakat ett överfiske som resulterat i en minskning av torskbestånden i Östersjön vilket i sin tur har påverkat havets ekosystem på ett fundamentalt sätt. För att komma till rätta med problematiken med minskade bestånd krävs en bättre gemensam förvaltning av den begränsade resursen. Att enas kring en förvaltning är en komplex process då flera nationer och fiskare ska samsas om samma resurs. Problematikens orsak beskrivs oftast i svårigheten att förvalta en resurs som är fri och inte ägs av någon, vilket skapar ett beteende som av Garret Hardin har beskrivits som "The Tragedy of the Commons".

Att fisket sker till havs över stora områden gör det svårt att kontrollera utan en omfattande och kostsam övervakning. En av orsakerna till att utvecklingen har fått gå så långt i negativ riktning är att verksamheten inte syns då det sker under ytan. De drastiska förändringar som inträffat i den marina miljön under de senast decennierna är inget som syns på samma sätt som motsvarande förstörelse gör på land. Därför skapar heller inte den förstörelse av havets botten som sker på grund av det intensiva fisket samma starka reaktioner hos människor som en liknande förstörelse gör på land.

Minskade torskbestånd

Under de senaste decennierna har vi kunnat konstatera att fångsterna av många ekonomiskt viktiga fiskbestånd i världshaven har minskat. Detta gäller också torsken i Östersjön och Nordsjön vars populationer har minskat drastiskt, sett över de senaste decennierna.

Figur 1.
Torskbeståndets utveckling i östra Östersjön sedan 60-talet

Källa: Sture Hansson

Den rekordlåga torskpopulationen under början av 2000-talet gjorde att forskarna fruktade att torsken i Östersjön skulle gå samma öde till mötes som populationen i nordvästatlantien, utanför New Foundland, vilken helt kollapsade i början av 1990-talet. Trots ett mer än 15-årigt långt totalt fiskestopp har den nordvästatlantiska torsken inte lyckats återhämta sig. Att en population inte återhämtar sig trots att den inte fiskas längre beror på att andra arter har tagit över den hårt fiskade artens ursprungliga plats i ekosystemet. I Östersjön är det framförallt skarpsill som efter torskbeståndets kollaps har kunnat öka sina bestånd till rekordnivåer. Vad som inträffat i Östersjön är ett så kallat ekosystemsifte. Istället för att ekosystemet domineras av torsken har vi nu fått ett ekosystem där andra arter dominerar. För att förstå hur detta påverkar Östersjön måste vi betrakta hela ekosystemet och dess näringskedja.

När torskbeståndet minskar kan bestånden av skarpsill växa till. Detta medför en hårdare predation på djurplankton som därför inte kan bibehålla samma nivå av "betning" på växtplankton. Övergödningen påverkar redan växtplanktonpopulationen positivt och med minskande djurplanktonpopulationer kommer växtplankton att tillväxa explosionsartat. Detta bidrar till de kraftfulla algblomningar som blivit en ovälkommen men återkommande företeelse i Östersjön. Sammanfattningsvis ger alltså ett lågt eller kollapsat torskbestånd inte bara kännbara ekonomiska effekter för fiskerinäringen som sådan, utan resulterar också i effekter för alla de kustrelaterade aktiviteter som berörs av algblomningen, inte minst turismen. Dessutom visar flera analyser att det nuvarande fisket ur ett samhällsekonomiskt perspektiv är en ren förlustaffär.

Ekonomi i svenskt östersjöfiske

För att beräkna den samhällsekonomiska lönsamheten i fisket behöver alla de kostnader och intäkter som uppstår i samhället genom fisket tas med i beräkningen. De kostnader och intäkter som har använts för att beräkna den samhällsekonomiska lönsamheten inom fisket är å ena sidan värdet av den fisk som landas och å andra sidan kostnaderna för arbete, kapital och andra insatsvaror, samt samhällets kostnader för fisket i form av subventioner, övervakning och administration av fiskenäringen. I den beräkning som presenteras här har det inte funnits möjlighet att även inkludera de kostnader och intäkter som fisket skapar genom sin påverkan på miljön och andra näringars möjlighet att utvecklas. Exempel på sådana kostnader är minskade fiskbestånd, förstörda bottenar, utsläpp av koldioxid, försämrade möjligheter till fritidsfiske med mera. På motsvarande sätt kan fisket bidra till levande kulturmiljöer, attraktiva turistmål och annat som samhället har nytta av. I redovisningen ingår inte heller andra områdens påverkan på fisket som till exempel övergödningen och ökade sälstammar.

För att beräkna östersjöfiskets samhällsekonomiska lönsamhet har ekonomin för det svenska torskfisket i Östersjön för 2006 studerats. Den svenska torskkvoten det året var 10 500 ton, vilket motsvarar cirka 20 procent av den totala kvoten i Östersjön. Fartygen fångar dock inte enbart torsk, utan även andra arter. Det totala landningsvärdet för de studerade fartygen var cirka 194 miljoner kronor. De flesta av de 354 fartygen använde så kallade passiva redskap, dvs. garn (241 stycken) eller krok (50 stycken). Resterande 80 fartyg var trålare. Totalt arbetade 446 heltidsanställda fiskare på de svenska fartygen. Beräkningarna visar att även utan hänsyn till offentliga utgifter för fisket går ekonomin totalt sett för östersjöfisket med en samhällsekonomisk förlust på 47 miljoner kronor. Inkluderas dessutom de offentliga utgifterna blir förlusten cirka 118 miljoner kronor (se tabell 1 på nästa sida).

Storleken på förlusterna skiljer sig dock avsevärt åt mellan de olika redskapstyperna. Bäst klarar sig trålfisket följt av krokfisket och garnfisket. Resursräntan för trålfisket är positiv då ingen hänsyn tas till offentliga utgifter eller trålningens miljöpåverkan. Att trålfisket klarar sig bättre än det mer småskaliga garn- och krokfisket innebär att det finns ekonomiska drivkrafter för fisket att utvecklas mot ett mer storskaligt fiske – trots en fiskeripolitik med tydliga prioriteringar av det småskaliga fisket. En utveckling mot ökat trålfiske skulle dock vara olycklig eftersom det ur ett biologiskt perspektiv är den mest destruktiva metoden vad gäller selektivitet och negativ påverkan på bottenar och har relativt sett de högsta koldioxidutsläppen.

Även om man i det som diskuteras ovan inte tagit hänsyn till alla faktorer i beräkningarna visar resultatet tydligt på att ekonomin i fisket är mycket dålig idag. Om exempelvis fångsterna kunde fördubblas utan att kostnaderna i fisket ökade skulle fisket bli samhällsekonomiskt lönsamt med rådande storlek på flottan. På samma sätt skulle fisket bli samhällsekonomiskt lönsamt om kostnaderna minskades, exempelvis genom att minska överkapaciteten i flottans.

Idag står fisket för en förhållandevis liten andel av svensk BNP. Jordbruket står som jämförelse för 0,5 procent av BNP medan fisket står för 0,052 procent. I nationalräkenskaperna finns fisket med dels som fiske i betydelsen fångst (inkl. vattenbruk) och motsvarar 0,019 procent och dels som beredningsindustri som motsvarar för 0,033 procent av BNP.

Tabell 1

Resursröntan i svenskt östersjöfiske	Garn TKR	Krok TKR	Trål TKR	Totalt TKR
Resursränta A utan hänsyn till offentliga utgifter	-55 772	-2 427	11 184	-47 015
Andel av landningsvärdet	-89 %	-12 %	10 %	-24 %
Resursränta B med hänsyn till offentliga utgifter. Exkl. skattelättnader för bränsle.	-78 004	-10 182	-29 916	-118 103
Andel av landningsvärdet	-125 %	-48 %	-27 %	-61 %

Internationella rekommendationer och förvaltningsplaner

Rekommendation för 2009

Den 23 maj 2008 presenterade ICES, det internationella havsforskningsrådet, sina biologiskt grundade råd för omfattningen av fiske 2009 i Östersjön. ICES råd grundas på skattningar av bestånden av lekmogen fisk. För det västra torskbeståndet rekommenderar ICES att fisket minskas med 28 procent, eftersom lekbeståndet behöver förstärkas. För det större och viktigare östra beståndet rekommenderade ICES för första gången på flera år att fisket skall återupptas och föreslår att kvoten ökar med 15 procent, till 48 600 ton. Anledningen till ICES rekommendation gällande fisket i östra beståndet är att man nu ser tecken på återhämtning efter den lyckade reproduktionen 2003 och 2005.

Principer bakom rekommendationerna

Tidigare har rekommendationerna utgått från en jämförelse mellan lekbeståndet och skattningar av en "säkerhetsnivå", under vilken det finns en risk att fisken får svårt att reproducera sig. Detta år avstod ICES från att göra denna jämförelse, eftersom man anser att de skattade säkerhetsnivåerna är baserade på alltför gammal data.

ICES har utarbetat en alternativ metod för att komma fram till rekommendationer genom att utgå från rekommenderade värden för fiskeridödligheten. Skillnaden mellan de två metoderna är att "säkerhetsnivån" handlar just om beståndets nivå, medan fiskeridödligheten tar sikte på den förändring av beståndet som beror på fiskets omfattning. ICES råd för fiskeridödligheten i det östra beståndet är 0,3. Men det råd ICES ger för det östra beståndet under 2009 grundar sig varken på säkerhetsnivåer eller på fiskeridödlighet utan på EU:s förvaltningsplan för torsken i Östersjön. Den anger nämligen att kvoterna varken bör öka eller minska med mer än 15 procent mellan åren. Eftersom förra årets torskkvot i det östra beståndet var 42 300 ton innebär det att kvoten för 2009 inte bör vara större än 48 600 ton (den totala kvoten, dvs. inkluderar kvoten för både EU och Ryssland, se ICES Advice 2008, Book 8, s. 52). Skälet till att ICES överger den fleråriga linjen att rekommendera fiskestopp är att skattningen av lekbeståndet har ökat rejält. Beståndet av lekmogen fisk 2008 uppskattas av forskarna till ca 160 000 ton. ICES har ännu inte utvärderat EU:s förvaltningsplan, och kan därför inte heller dra några slutsatser om den är i linje med en försiktighetsprincip.

Illegalt fiske ingår ej

ICES framhåller att det illegala fisket de senaste åren har varit så mycket som 30 till 40 procent av de officiella kvoterna. De rekommendationer som görs baseras dock på att svartfisket är eliminerat, dvs. satt till noll. Det är därför ICES rekommendation att beroende på vilka antaganden man gör om svartfisket att kvoten anpassas nedåt i enlighet med detta.

EU:s förvaltningsplan

Förvaltningsplanen för torsken i Östersjön antogs av ministerrådet i september 2007. För det östra beståndet är målet en fiskeridödlighet på 0,3 (~25%). Förvaltningsplanen innebär också att kvoterna inte kan ändras med mer än 15 procent – i någon riktning – mellan år.

Syftet med förvaltningsplanen

Planen anger att östersjötorsken ska kunna exploateras ”under sustainable economic, environmental and social conditions”. För att kunna uppnå detta måste det östra beståndet återuppbyggas så att det når säkra biologiska gränser. För båda bestånden gäller att de ska nå nivåer som säkerställer att de har full reproduktiv kapacitet och att högsta, långsiktiga avkastning nås. Detta borde också kunna beskrivas som planens långsiktiga mål.

Förvaltningsplanens ”beslutsregel”

Följande slås fast för det östra beståndet:

- Gradvis minska och sedan bevara fiskdödligheten på nivåer som inte är högre än 0,3.
- Rådet ska varje år anta kvoter som är det högsta av i) en minskning av fiskdödligheten med 10 procent jämfört med föregående år, ii) en kvot som skulle resultera i en fiskdödlighet på 0,3.
- Kvoterna ska inte förändras med mer än 15 procent jämfört med föregående år, i någondera riktningen. Detta gäller dock inte om STECF (Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries) visar att fiskdödligheten, givet detta, kommer att överstiga 0,6.

Om kommissionen finner att miniminivåerna för fiskdödlighet inte är i överensstämmelse med målen för förvaltningsplanen skall Rådet, på kommissionens inrådan, besluta om att revidera målen för fiskeridödligheten.

Rättighetsbaserad förvaltning

Som en del i processen att nå ett hållbart fiske är diskussionen kring hur det svenska fiskerisystemet bör utformas för att underlätta ett kostnadseffektivt fiske. Ett av dessa system, använt av till exempel Island, är sk. Individual Transferable Quotas (ITQ). Hur fisket utvecklas om fiskerätter införs beror på systemets utformning och på de biologiska och ekonomiska förutsättningar som finns. Om ett ITQ-system införs kan flottans kapacitet förväntas att minska men en oreglerad handel kan ha mycket olika effekt på olika segment. Trålfisket får den högre resursröntan av de tre studerade segmenten vilket stämmer överens med att det finns stordriftsfördelar i torskfisket. Detta indikerar att en fri handel med kvoter kommer att innebära att kvoter överförs från det passiva fisket till trålfisket. En koncentration av fisket till de lönsammare segmenten kan förväntas att öka resursröntan men i dessa beräkningar ingår inte samhällets kostnader för de externa effekter trålningen medför eller de politiska prioriteringar som finns att främja det mer småskaliga fisket. Ett system med ITQ i det storskaliga torskfisket – men inte i det kustnära fisket - skulle med stor sannolikhet minska kapaciteten avsevärt utan offentliga insatser. Uppdelningen av kvoten mellan trålare och andra fartyg fungerar som ett skydd mot att det effektivare trålfisket köper upp det småskaliga fisket. På så sätt har kapaciteten kunnat minskas samtidigt som politiskt prioriterade fiskefartyg och de samhällsekonomiska värden dessa ger finns kvar. En risk med ITQ är att det kan leda till ägarkoncentration och storföretag.

Simuleringar

Förstå effekterna av förvaltningsplanen

Baltic Sea 2020 har uppdragit åt en forskare på Fiskeriverket att simulera två scenarier som visar vilka effekter fiskets omfattning har på torskbeståndet i östra Östersjön. Simuleringarna visar att EU:s förvaltningsplan för torsken i Östersjön (Council Regulation (EC) No 1098/2007) snabbt leder till att bestånden återställs. ICES utformar sina biologiska rekommendationer för det östra beståndet 2009 på förvaltningsplanen.

Två scenarier

Scenario 1 bygger på den fångstregel som anges i förvaltningsplanen för torsk. Fångster och fiskeridödlighet under 2008 överensstämmer med den överenskomna kvoten om 42 000 ton för EU och Ryssland (inget illegalt fiske inräknat). Kvoterna stiger sedan med 15 procent per år, i enlighet med de begränsningar som förvaltningsplanen föreskriver.

Scenario 2 utgår från att man lättar på förvaltningsplanens begränsningar från och med 2011 och låter kvoterna öka med 25 procent per år.

Tabell 2

Scenarier för fiskets effekt på fångstmängden och mängden lekmogen torsk

Scenario		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1	SSB	159	232	293	361	428	492	564
	Fångstmängd	42	49	56	64	74	85	98
2	SSB	159	229	287	357	421	417	391
	Fångstmängd	42	49	56	64	80	100	126

Tabellen visar de två olika scenarierna för fiske och dess effekt på fångstmängden och mängden lekmogen torsk (SSB – Spawning Stock Biomass) fram till år 2014, mätt i tusentals ton.

Förvaltningsplanen ett kraftfullt verktyg

Simuleringar visar att redan på några få års sikt kommer bestånden att vara två till tre gånger så stora som idag, givet att förvaltningsplanen följs och det illegala fisket är obefintligt. Dessutom kommer fångsterna att kunna dubblas redan efter 5 år. Scenario 2 visar att när fångsterna tillåts öka med 25 procent efter 2011 leder det till att bestånden minskar. Förvaltningsplanen, som den är formulerad idag, är därför ett kraftfullt verktyg för att återställa bestånden i Östersjön, till fördel för fiskenäringen, kustsamhällen och miljön.

Sammanfattning

Om ministerrådets förvaltningsplan efterföljs kan vi sannolikt se fram emot ökade torskpopulationer i östra Östersjön vilket kan leda till en återgång mot den ekosystemstruktur vi tidigare haft, vilket i sin tur bör leda till ett högre tryck på växtplankton och en minskad omfattning av algbloomingarna. Vidare borde det leda till ett bättre fritidsfiske och därmed gynnsammare förutsättningar för fritidsfiske och fisketurism. Inte minst borde det också leda till ett mer ekonomisk hållbart yrkesfiske.

I Baltic Sea 2020s beräkningar har man inte tagit hänsyn till svårsmåbara faktorer som svartfiske, discards eller highgrading – även om beräkningarna tydligt visar vad som händer om man tar ut mer än resursrönten. I förvaltningsplanen poängteras att svartfiske och annat liknande uttag måste tas med i beräkningarna för att få klarhet i den totala landningsmängden. Det stora problemet är dock att med någon form av säkerhet kunna sätta träffsäkra värden på dessa faktorer. Men även om en skattning kan göras av dessa uttag så återstår problematiken och att komma till rätta med beteendet som sådant. En förvaltning som inte på allvar tar itu med dessa faktorer kan aldrig bli lyckad.

För att fisket, ur ett samhällsekonomiskt perspektiv, ska bli lönsamt måste man syna alla intäkter och alla kostnader som en helhet. Idag hamnar vi på ett tydligt minus trots att inte alla kostnader tagits med. Med en ökad torskpopulation har vi möjlighet att nå positiva siffror. Dock måste svensk fiskepolitik (och även europeisk) fråga sig om de utgifter som finns för dagens fiske är skäligen (subventioner, högt antal A-kassedagar etc.) för en enskilt vinstdrivande verksamhet – en verksamhet som dessutom inverkar negativt på andra vinstdrivande verksamheter som inte alls eller i betydligt mindre omfattning har några subventioner (olika former av turism, värde på kustnära fastigheter etc.). Inte desto mindre kan en aktiv fiskehamn med gamla anor inverka positivt på både turistnäring och mera svårberäknade upplevelsevärden, det är dessutom inte de små fiskehamnarna som gynnas av dagens fiskepolitik.

Det fiske som gynnas av dagens politik är i första hand trålfisket. Trålning orsakar stora skador på miljön genom hög påverkan på bottenmiljöer och höga utsläpp av koldioxid. Dessa skador inverkar negativt på Östersjön som helhet och måste vävas in som en kostnad i de ekonomiska modellerna eftersom de stressar Östersjön och sänker dess motståndskraft mot övriga belastande faktorer som övergödning, föroreningar och klimatförändring. Många landbaserade verksamheter har kommit långt i helhetssynen på vilka kostnader en verksamhet har för samhället och miljön. Fisket ligger dock efter.

Allt detta lyftes fram under seminariet av de olika talarna och även senare i debatten. Ingen ifrågasatte de vetenskapliga data som diskussionen utgick ifrån och de närvarande representanterna från fiskets intressenter och de politiska partierna var eniga med experterna om att krafttag är nödvändigt för att få till stånd en politik där yrkesfisket kan bli lönsamt även efter att samtliga kostnadsfaktorer vävts in. Alla var ense om att vetenskapsmän och representanter för de olika fiskande grupperna (yrkes och fritidsfiskare samt intressenter som representerade turismen) måste tillåtas att delta i processen att förbättra svensk fiskepolitik så att fisket sker på ekosystemets villkor. I ett vidare perspektiv är det självklart att ett internationellt samarbete med övriga Östersjöländer och EU är avgörande för Östersjöns framtid. Här har Sverige historiskt spelat en viktig roll genom att framhålla vikten av ett mera hållbart fiske. Detta arbete måste fortsätta.

Rekommendationer

1. Agera nu. Nu har vi en möjlighet.

Efter en lång tid av ointresse har larmrapporterna slutligen genererat insikt i alla läger om att kraftfulla åtgärder behövs. Det är hög tid att fiskeripolitiken hanterar fiskerifrågorna utifrån ett samhällsekonomiskt perspektiv där balansen i ekosystemet tillmäts avgörande betydelse.

Torsken lyckades bra med fortplantningen under åren 2003 och 2005 vilket har gett oss en unik chans att rädda torskbeståndet i Östersjön. Agerar vi inte nu utan överutnyttjar dessa två årskullar på samma sätt som skedde på 1980-talet kan det dröja lång tid innan en ny chans kommer, om den alls återkommer. Vi måste agera nu.

2. Implementera ICES rekommendation för 2009

För det västra torskbeståndet rekommenderar ICES att fisket minskas med 28 procent, eftersom lekbeståndet behöver förstärkas. Vad det gäller östra beståndet rekommenderade ICES för första gången på flera år att fisket skall återupptas och öka med 15 procent vilket ger en kvot på 48 600 ton.

3. Stödja EU:s förvaltningsplan för Östersjön

Fisködligheten för östersjötorsken måste sänkas till 25%, det vill säga att endast 25% av hela beståndet får fiskas/dödas varje år. Vidare gäller att fiskekvoten inte får ändras med mer än 15% varje år – i någon riktning.

4. Integrera miljötänkande i fiskeindustrin

Som alla andra områden inom industrin, måste fisket också börja tänka på sin miljöpåverkan. För hela fiskeindustrin måste det finnas en väl underbyggd livscykelanalys. Detta är avgörande för att göra fisket samhällsekonomiskt lönsamt. Dessutom måste det finnas incitament mot bifångst (bycatch), utkast (discard) och sk. "high-grading" i förvaltningen.

5. Förbjud fiske av utrotningshotade fiskarter.

Många av fiskarterna i svenska vatten är utrotningshotade. Precis som på land måste det vara förbjudet att negativt inverka på hotade arter.

6. Inför Individual Tranferrable Quotas (ITQ) på försök

ITQs har införts i flera länder och har visat sig ha många fördelar vad gäller förvaltningen av fiskbestånden. Sverige bör på försök införa ett förvaltningssystem som bygger på ITQs. Detta bör utformas så att det storskaliga fisket skiljs från det kustnära.

Bilaga 1 Seminariets program

Program:

Seminariets moderator är **Ulf Wickbom**

Seminariets öppnande

Ulf Wickbom berättar seminariets bakgrund och övergripande mål.

Allmänningens tragedi - vem äger fisken?

Isabella Lövin, författarinnan till boken "Tyst Hav", för vilken hon bland annat tilldelades Stora Journalistpriset och årets Miljöjournalist 2007, ger en bild av utfiskningen.

Det svenska fisket och dess ekologiska följder – hela havet förändras

Sture Hansson, Professor vid Stockholms Universitet redogör för hur det hårda fisket efter attraktiva arter leder till att hela havets ekosystem förändras.

Huvudpresentation

Forskaren **Anton Paulrud**, SLU, redogör för nya beräkningar av kostnader och nytta för samhället med den förda fiskepolitiken.

Kommentarer till de tre inledande föredragen:

Lars Hultkranz – Ekonomiprofessor vid Örebro Universitet

Björn Carlson – Styrelseordförande för Baltic Sea 2020

Debatt

Jan-Olof Larsson (s), riksdagsledamot

Sven-Gunnar Persson (kd), riksdagsledamot

Magnus Kindbom, stabschef Jordbruksdepartementet

Lars Tysklind (fp), riksdagsledamot

Sammanfattande avslutning

Ulf Wickbom

Bilaga 2 Deltagare vid seminariet

Mathias Andersson, Stockholms universitet
Åsa Andersson, WWF
Göran Asplund
Björn Back, Briggen Tre Kronor
Britt-Marie Bäcklin, Naturhistoriska riskmuseet
Björn Carlson, Baltic Sea 2020
Olof Cerne, Briggen Tre Kronor
Stefan de Maré
Staffan Danielsson, Greenpeace
Gunnel Edman-Blom, Länsstyrelsen på Gotland
Helena Feriendy
Rosa Fernandez
Peter Funegård, Yrkesfiskarna
Marie Gustafsson
Lasse Gustavsson, WWF
Rolf Gydemo, Länsstyrelsen på Gotland
Anna-Karin Johansson, SIDA
Jacob Johnsson, Riksdagen
Niclas Karlsson, Riksdagen
Magnus Kindbom, Jordbruksdepartementet
Mattias Klum, Fotograf
Finn Larsen, IUCN
Jan-Olof Larsson, Riksdagen
Mats Larsson, Vattenfall
Bo Lerman
Jakob Lind, Futurniture
Eva Lindau, Riksdagen
Pia Lindberg, Länsstyrelsen på Gotland
Thomas Lindberg, Öhman
Olof Lindén, Högskolan i Kalmar
Åsa Lindén
Annika Lindvall
Staffan Lund, SLU
Eva Lund
Anton Maandi, Student
Maria Maandi, Baltic Sea 2020
Marina Matteoni, Folke Rydén Production
Louise Norlén
Joel Norlin, Sportfiskarna
Johan Olson, Junilistan
Anton Paulrud, SLU
Sven Gunnar Persson, Riksdagen
Pasi Rinne, Gaia Group
Mattias Rust
Folke Rydén, Journalist
Daniel Sköld, SIDA
Sanna Siitonen
Frida Skagerberg
Mathias Strömer, Riksutställningar
Henrik Svenberg, Yrkesfiskarna
Lars Tysklind, Riksdagen
Elisabeth Tysklind
Lars Vallin, Länsstyrelsen på Gotland
Marcus Öhman, Jordbruksdepartementet